Volkan Yaraşır

BİRLİK, MÜCADELE, DAYANIŞMA

1 MAYIS

TEZ-KOOP-İŞ EĞİTİM YAYINLARI DİZİSİ: 7

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI

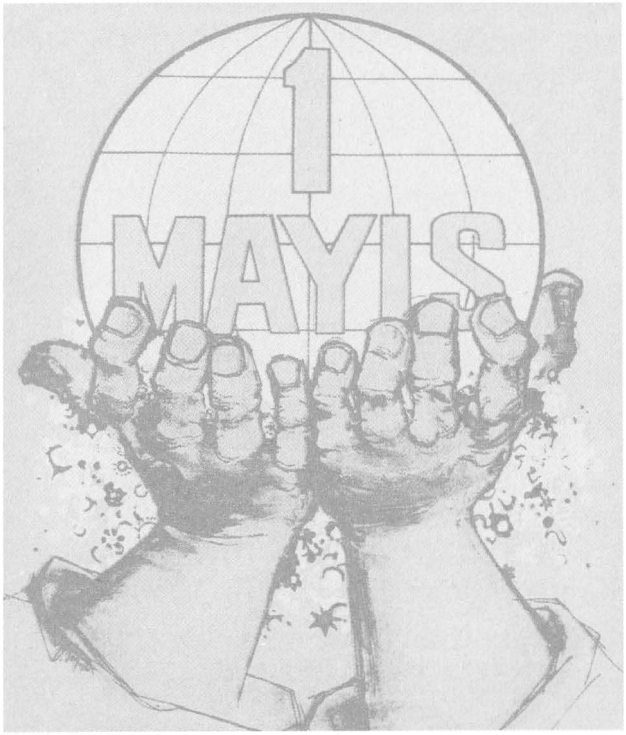
BİRLİK, MÜCADELE, DAYANIŞMA

1 MAYIS

Volkan Yaraşır

EĞİTİM YAYINLARI DİZİSİ 7

Polimer Klişecilik Matbaacılık • Te! (0.312) 324 47 37 ANKARA

1976
1 Mayıs Afişi

1886 yılında sekiz saatlik işgünü hakkı için mücadele ederken idam edilen ABD'li işçi Spies, yargılandığı mahkemede şöyle haykırıyordu:

" Bizi asarak işçi hareketini, milyonları, yoksulluk içinde çalışan milyonlarca işçiyi kendisine çeken bir hareketi yok edeceğinize inanıyorsanız durmayın, bizi asın! Burada bir kıvılcımı yok edeceksiniz, ama orada, önünüzde ve arkanızda, her yerde başka kıvılcımlar çakacaktır. Bu, içten içe yanan bir ateş. Bu ateşi söndüremezsiniz."

Spies ve aynı mücadeleyi yürüten arkadaşları Parsons, Engel, Fisher 11 Kasım 1887' de idam edildi. Bu olay işçi sınıfı tarihine "Kara Cuma" olarak geçti.

SUNUŞ

İşçi sınıfı evrensel bir sınıftır. Yarattığı her değer, her birikim, her deneyim yerelde gerçekleşse de evrensel bir boyuta sahiptir. Yerelden beslenen işçi sınıfı evrenselliğe ulaştığı ölçüde etkili ve vurucu bir güç haline gelir.

1 Mayıs, işçi sınıfının enternasyonal kimliğinin açığa çıktığı ve enternasyonal bir güç olduğunu gösterdiği bir gündür.

1 Mayıs, uluslararası işçi sınıfının birlik, mücadele ve dayanışma günüdür.

Ülkemizde uzun bir süre egemen güçlerce bilinçli olarak içeriğinden saptırılmaya çalışılan, bir tedirginlik ve korku günü gibi gösterilmeye çalışılan 1 Mayıs, tarihin ve gerçekliğin karşısında olması gereken yere gelmiştir.

Bugün toplumun her kesimi 1 Mayıs'ın anlamını ve önemini kavramış, 1 Mayıs hakkında

yapılan bütün spekülasyonlar tarihin çöplüğüne atılmıştır.

1 Mayıs, işçi sınıfının bütün insanlığı kavradığı ve insanlığın kurtuluşu yönündeki mücadelede kendi gücünü ve önderliğini ortaya koyduğu bir gündür.

1 Mayıs barış, kardeşlik ve dostluk günüdür!

1 Mayıs işçi ve emekçilerin bayram günüdür!

1 Mayıs sömürü düzenine karşı taleplerimizin haykırıldığı, dosta-düşmana biz de varız dediğimiz bir gündür!

1 Mayıs karanfille zeytin dalının kardeşleştiği, alınteriyle bilincin harmanlandığı bir gündür!

1 Mayıs 2001 hepinize kutlu olsun!

1 Mayıs 2001'de alanlarda buluşmak dileğiyle...

GENEL YÖNETİM KURULU

1 MAYIS'IN DOĞUŞU

İşçi sınıfı bugün en doğal kabul edilen haklarını, kolay kazanmadı. Bunun için ağır bedeller ödedi. En temel sendikal haklarını elde etmesi gibi, 8 saatlik işgününü kazanması da zor oldu. " Hak verilmez alınır" şiarıyla hareket eden işçi sınıfı, deyim yerindeyse, kazanımlarının bütününü söke söke aldı.

1 Mayıs da dünya işçi sınıfı açısından böylesi bir gündür. 1 Mayıs ülkemizde egemen güçler tarafından her zaman içeriği boşaltılmaya, çarpıtılmaya çalışılsa da bu başarılamamıştır.

1 Mayıs ne " komünistlikle" eş anlamda bir gün, ne de " terör ve anarşiyle" anılacak bir gündür. 1 Mayıs, işçi sınıfının bayramı, işçi sınıfının birlik, mücadele, dayanışma günüdür.

Tarihçesi de kısaca şöyledir:

ABD işçi sınıfının 19. yüzyılın birinci çeyreğinde işgücünün kısaltılması için başlattığı mücadele ilk sonuçlarını 1835'te verdi. İşgünü 10 saate indirildi. Bu süreçten sonra mücadele başta 8 saatlik işgünü olmak üzere en temel sendikal hakların kazanılması yönünde gelişti. ABD'deki en önemli işçi örgütlenmelerinden biri olan Emek Şövalyeleri'nin 1880'lerde "Hepimiz Birimiz İçin" sloganıyla yürüttüğü mücadele gelişerek güçlendi. 1886'da Emek Şövalyeleri'nin üye sayısı 700 bine ulaştı. Şövalyeler'in en temel taleplerinden biri de, çalışma saatlerinin 8 saatle sınırlandırılmasıydı. Amerikan işçi sınıfının geneli tarafından kabul gören bu talebin işlerlik kazanması için Örgütlü Sendikalar Federasyonu adındaki işçi örgütü harekete geçti. 1 Mayıs 1886 "sekiz saat hakkı için grev yapılacak" gün ilan edildi. Oluşturulan "1 Mayıs Planı"na değişik bölgelerden işçi örgütlenmeleri de katıldı.

1 Mayıs 1886'da yüzbinlerce işçi, ABD'nin değişik eyaletleri ve şehirlerinde genel greve çıktı. Polisin ateş açması sonucu bazı işçiler öldü. Gösteriler ertesi günlerde de sürdü. Chigago'da 3 Mayıs ve 4 Mayıs'ta yeni olaylar çıktı ve yeni ölümler yaşandı. Bazı işçi liderleri polisin saldırısı ve vahşi tavrı ortadayken, bütün yaşananlardan sorumlu tutuldu. İşçiler göstermelik bir yargılamadan sonra, idama mahkum edildi. 4 işçi önderi 1887 Kasım'ında idam edildi. 1 işçi önderi ise kaldığı hücrede "ölü" bulundu. Tarihe "Kara Cuma" diye geçen bu olay, 1 Mayıs'ın uluslararası işçi sınıfı tarafından işçilerin mücadele, birlik ve dayanışma günü olarak benimsenmesini sağladı.

Amerikan İşçi Federasyonu-AFL ve CGT, 1890'dan itibaren 8 saatlik işgünü kabul edilinceye kadar, her yıl 1 Mayıs'ta gösteriler yapılması kararı aldılar. II. Enternasyonel'de 1889'da Paris'te yaptığı toplantıda, 1 Mayıs'ın

uluslararası düzeyde kutlanması kararını aldı. Ve 1 Mayıs uluslararası işçi sınıfının birlik, mücadele ve dayanışma günü olarak kabul edildi.

TÜRKİYE'DE 1 MAYIS'LAR

Türkiye'de 1 Mayıs kutlamalarının kökleri 20. yüzyıl başlarına dayanmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu zamanında, II. Meşrutiyet'in (1908 yılında) ilanıyla işçi hareketlerinde önemli gelişmeler yaşandı. Ardı ardına yaşanan grevler işçi sınıfının haklarını almadaki kararlığını gösteriyordu. İşçiler yeni örgütlenmelerle bir araya gelerek, çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmeyi amaçladır.

Aynı dönemde, işçi gösteri ve yürüyüşlerinde de önemli artmalar oldu. İşçi sınıfının yaşadığı bu şekillenme sürecinin kendini en iyi ifade ettiği eylemlerden biri de 1 Mayıs kutlamalarıydı.

Yurdumuzda ilk 1 Mayıs kutlaması 1909 yılında Üsküp'te gerçekleştirildi. Osmanlı İmparatorluğu döneminde işçi sınıfı farklı uluslardan meydana gelmişti. Üsküp'te yapılan bu kutlama tam da 1 Mayıs'ın anlamına yakışır bir içeriğe sahipti. Bulgar, Sırp ve Türk kökenli 100'ün üzerinde işçi, ellerinde bayraklarla yürüyüş yaptı ve taleplerini haykırdı. Aynı gün Bulgar sosyal demokratları, Selanik'te bildiri dağıtarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içinde yaşayanlara seçme ve seçilme hakkının tanınmasını, işçilerin haklarını düzenleyecek yasaların çıkarılmasını, grev mevzuatının genişletilmesini istedi.

1 Mayıs İşçi Bayramı, 1909'dan itibaren İstanbul'da, Selanik'te, Üsküp'te ve birçok büyük kentte, bütün engellemelere ve yasaklamalara rağmen kutlanmaya başlandı.

1910'da 1 Mayıs, başta Selanik olmak üzere birkaç Rumeli kentinde kutlandı. Sela-

nik'teki kutlamalar değişik sosyalist ve işçi örgütlenmeleri önderliğiyle yapıldı.

1911'de yapılan 1 Mayıs gösterileri, döneminin en yaygın ve en kitlesel kutlamaları oldu. Kutlamalar Üsküp, Selanik, İstanbul, Edirne ve bazı Trakya şehirlerinde yapıldı. Selanik'te yapılan miting tam bir enternasyonal görünüme sahipti. Mitinge 14'ten fazla sendika ve Yahudi, Bulgar, Yunan ve Türk kökenli 2000'in üzerinde işçi katıldı. Kutlamalar dört ayrı dilden yapıldı. Aynı gün, yük arabası sürücüleri, mavnacılar ve liman işçileri iş bıraktı.

1912'de 1 Mayıs, Selanik ve İstanbul'da kutlandı. İstanbul'daki kutlama, Dersaadet Tecebbuat-ı İçtimaiye Cemiyeti-İstanbul Toplumsal İncelemeler Derneği ve ona bağlı işçi dernekleri aracılığıyla, Belvü Bahçesi'nde yapılan toplantıyla gerçekleştirildi. Selanik'te ise 7000'in üzerinde işçi iş bıraktı, çeşitli konuşmalar yapıldı. İşçilerin bir parkta toplanmaya baş-

1921 • 1 Mayıs kutlaması

laması üzerine, güvenlik güçleri harekete geçti. İşçilerin toplantı yapması engellendi.

1. Dünya Savaşı'nın yaklaştığı bu dönemde işçi hareketi üzerindeki baskılar arttı. 1913 ve 1914 yıllarında 1 Mayıs kutlamalarının engellenmesi üzerine, gösteriler yapılamadı.

1. Dünya Savaşı yılları boyunca (1914-1918) 1 Mayıs kutlamaları gerçekleştirilemedi.

Mütareke (ateşkes) ve Ulusal Kurtuluş Savaşı yıllarında işçi hareketi canlı bir örgütlenme içine girerek grev ve gösterilerle ve kurduğu silahlı çetelerle işgal güçlerine karşı koydu.

1919 yılında İzmir ve İstanbul'da binlerce kişinin katıldığı mitinglerde işgal protesto edildi.

1920 yılında özellikle Karadeniz Bölgesi'nde bir dizi işgal aleyhtarı miting düzenlendi.

1921'de 1 Mayıs işgal güçlerinin tüm yasaklamalarına rağmen Türkiye Sosyalist Fırkası (TSF) önderliğinde İstanbul'da kutlandı.

Tramvay, vapur ve bazı fabrikalarda çalışan işçiler iş bıraktı. Kağıthane'de gerçekleştirilen kutlamalarda işçi marşları çalındı, 1 Mayıs'a özgü kıyafet ve aksesuarlar takıldı, işçiler birbirleriyle bayramlaştı. İşçiler o gün içki içmeyi kendilerine yasakladı.

1922'de 1 Mayıs İstanbul, Ankara ve İzmir'de kutlandı. İstanbul'da ağırlıkta sol parti ve örgütlerin oluşturduğu "1 Mayıs Komisyonu" öncülüğünde kutlamalar gerçekleştirildi. Sultanahmet Meydanı'nda toplanan işçiler Kağıthane'ye yürüdü. O yıl Ankara'da ilk 1 Mayıs kutlaması yapıldı. İmalat-ı Harbiye ve demiryolu işçileri iş bırakarak aileleriyle birlikte katıldıkları bir toplantı düzenledi. Toplantıda işgal güçleri kınanarak Mustafa Kemal'e ve kurduğu hükümete destek verildiği açıklandı.

1923 yılında, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ve Cumhuriyetin ilan edilmesiyle yakın tarihimizin en önemli olaylarından biri gerçekleş-

ti. Ülkemiz hızlı bir modernleşme sürecine girdi.

1923'te 10 milyon nüfusun bulunduğu Türkiye'de tahmini rakamlara göre 112 bin ile 145 bin civarında işçinin olduğu varsayılmaktadır. Bu sayı o koşullarda genel nüfus içinde azımsanamayacak bir orandı.

Başta İstanbul olmak üzere bir çok şehirde işçi örgütleri kurulmuştu. İstanbul Umum Amele Birliği bu örgütler içinde öne en çok çıkanlardan biriydi.

1923 İzmir İktisat Kongresi'nde Türkiye'nin izleyeceği "Kalkınma Yolu" belirlendi. Bu yol kapitalizmdi. Kongrede işçi sınıfı 120-130 delegeyle temsil edildi. Kongrede işçi delegasyonunun önerisiyle 1 Mayıs'ın "Türkiye İşçilerinin Bayramı olarak kanunen kabulü" ilkesi benimsendi. Fakat bu karar uygulamaya geçirilemedi.

1923 yılında 1 Mayıs Ankara'da, İzmir ve

Adapazarı'nda kutlandı. İstanbul'daki 1 Mayıs kutlamaları, İstanbul Umum Amele Birliği tarafından organize edilen gösteri ve yürüyüşle gerçekleştirildi. İşçi sınıfı, Cumhuriyet hükümetine ve Enternasyonel'e kutlama mesajları yolladı. Gösteride işçilerin talepleri haykırıldı. Özellikle Mesai Kanunu'nun çıkarılması istendi. İstanbul'da ayrı bir kutlama da, Mürettibin Cemiyeti ve Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası (TİÇSF) tarafından organize edilen toplantıyla yapıldı. Toplantıda İzmir İktisat Kongresi'nde belirlenen ilkelerin hayata geçirilmesi için çabaların yoğunlaştırılması kararı alındı.

Ankara ve Adapazarı'nda 1 Mayıs kutlamaları İmalat-ı Harbiye işçileri tarafından gerçekleştirildi. Fakat 1 Mayıs sonrasında TİÇSF ve bazı siyasal çevrelere yönelik tutuklama operasyonları başlatıldı.

Aralık ayında Türkiye'nin ilk işçi milletvekili Numan Usta'nın çalışmalarını yürüttüğü

merkezi bir işçi örgütü olan Türkiye Umum Amele Birliği kuruldu.

1924'te 1 Mayıs kutlamaları hükümetçe yasaklandı. Yasaklamaya rağmen İstanbul'da Türkiye Umum Amele Birliği, Ankara'da İmalat-ı Harbiye işçileri yaptıkları toplantılarda 1 Mayıs'ı kutladılar.

1925'te Doğu'da yaşanan Kürt İsyanı gerekçe gösterilerek 4 Mart'ta Takrir-i Sükun Kanunu yürürlüğe girdi. Yasayla tüm muhalefet örgütleri ve basını kapatıldı. İstiklal Mahkemeleri çalıştırıldı; her türlü işçi hareketi fiilen engellendi. Amele Teali Cemiyeti'nin 1 Mayıs kutlamalarına izin verildi. Cemiyet ancak 1 Mayıs'ta toplantı yapabildi. Cemiyet üyelerine yasal kovuşturmalar açıldı, bazı yöneticiler tutuklanarak İstiklal Mahkemeleri'nde yargılanıp, 7 ila 15 yıl arasında cezaya çarptırıldı.

1925 yılından sonra 1 Mayıslar gizlilik içinde kutlanmaya başlandı. Her 1 Mayıs yak-

laştığında tutuklama kampanyaları başlatıldı. 1 Mayıs'ı çeşitli biçimlerde kutlama girişiminde bulunan işçilere muhtelif baskılar, cezalandırmalar uygulandı. Her şeye rağmen işçi sınıfı ve emek yanlısı güçler 1 Mayısları örtük biçimde de olsa kutlamaya devam etti.

1926'da 1 Mayıs gizli olarak kutlansa da 1927 yılında Amele Teali Cemiyeti'nin belirli şartlar altında kutlamasına izin verildi. Cemiyetin merkezinde yapılan bayramlaşmadan sonra Kağıthane'de toplanılarak eğlenildi. Kutlamaya "izin" verilmesine rağmen 1 Mayıs'a katılan bazı işçiler cezalandırıldı, bazıları ise işten çıkarıldı. 1927 1 Mayıs'ından sonra izinli ve açık olarak kutlamalara yasak getirildi. Ve bu yasak yaklaşık 50 yıl sürdü. Aslında 1 Mayıs'ın yasaklanması, Türkiye işçi sınıfının bağımsız bir güç olarak toplumsal maddi yaşamda ağırlığını hissettirmemesi yönünde yapılan uygulamaların somut bir göstergesiydi. Bu durum aynı zamanda

Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde ne kadar geri bir noktada olduğunu işaretliyordu.

1927 yılından sonra her 1 Mayıs toplumsal muhalefetin bastırılmaya, ezilmeye veya sindirilmeye çalışıldığı bir gün oldu. Egemen güçler, 1 Mayıs öncesinde çeşitli muhalif yapılara ve kişilere yönelik polisiye operasyonlar düzenlemeyi adet edindi. 1 Mayıs'ın "komünistlikle" ya da anarşi ve terörle anılmasını sağlayacak dezenformasyon faaliyetleri yürütüldü. Bu havanın yaratılması için azami gayret gösterildi. Egemen güçler, bu çabalarında istediği sonuçları elde etti. İşçi sınıfı saflarında bile yakın zamana kadar böylesi eğilimler etkisini gösterdi.

Her şeye rağmen, 1 Mayıs'ın örtük bir şekilde de olsa piknik yapma, kır gezileri, küçük toplulukların bir araya gelmesi, simgesel bazı şeylerin takılması, el ilanı ve bildiri dağıtılması

gibi hareketlerle kutlanması geleneği sürdürüldü.

1935 yılında çıkarılan bir kanunla 1 Mayıs "Bahar ve Çiçek Bayramı"adıyla genel tatil günü olarak kabul edildi. 1935'ten 1951 yılına kadar işçilere bu güne ilişkin bir ücret ödenmezken, 1951'de çıkarılan bir yasayla 1 Mayıs'ta işçilere çalışmaksızın yarım yevmiye ödenmeye başlandı. Bu uygulama da 1956'da değiştirilip, işçilere tam ücret verildi.

1 Mayıs'ın içeriğini boşaltmayı, sıradan bir tatil gününe indirgemeyi amaçlayan bu politikalar, özünde 1930'lu yıllarda CHP'nin izlediği işçi örgütlenmelerini vesayet altına alma politikalarının bir parçasıydı.

1940'lı ve 1950'li yıllar boyunca 1 Mayısların kutlanmasının yasaklanması devam etti. 1 Mayıs öncesinde çeşitli sol, muhalif işçilere, aydınlara ve gruplara yönelik gözaltına alma ve tutuklama operasyonları sürdü. Demokrat Par-

ti (DP) iktidara, işçi sınıfına çeşitli vaatlerde bulunarak gelse de, yine yöneldiği, baskı ve kontrol altında tutmaya çalıştığı kesim işçi sınıfı oldu. 1940'lı ve 1950'li yıllarda da her şeye rağmen 1 Mayısların kutlanma geleneği sürdü. Bütün baskı ve tehditlere karşın gelenek yaşıyor, yaşatılıyordu.

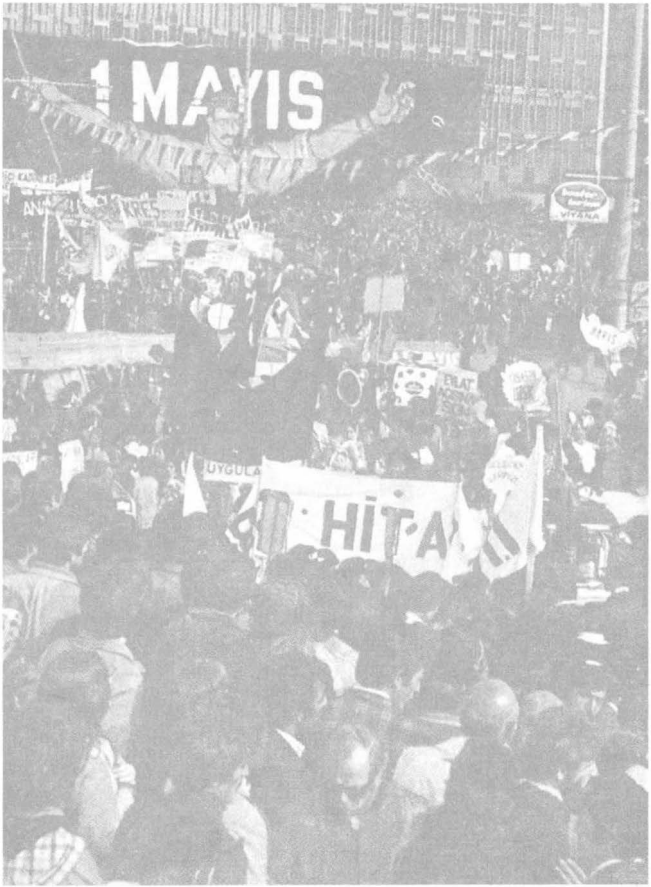
27 Mayıs askeri harekâtından sonra, 1 Mayıs öncesinde yapılan gözaltına alma ve tutuklama operasyonlarına son verildi. Yine de 1960'lı yıllarda kitlesel ve yasal 1 Mayıs kutlamaları yapılamadı. 1 Mayıslar lokal düzeyde ve küçük gruplar tarafından kutlandı.

12 Mart askeri darbesiyle Türkiye karanlık bir döneme girdi. İşçi sınıfına ve örgütlenmelerine yoğun baskılar uygulandı. 12 Mart baskı ve şiddet rejimi, etkisini 1973 sonlarına kadar sürdürdü. Bu dönemden sonra Türkiye'de toplumsal muhalefet hızla yükseldi.

Yarım asırlık bir aradan sonra ilk açık 1 Mayıs kutlaması 1975 yılında bir salon toplantısıyla gerçekleştirildi. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP)'in İstanbul'da Tepebaşı Gazinosu'nda organize ettiği bu toplantı yeni bir dönemin habercisi oldu.

1 Mayıs'ın kitlesel düzeyde kutlanması ise 1976 yılında gerçekleşti. DİSK'in düzenlediği yürüyüş ve mitinge Türk-İş üyesi sendikaların yanında bağımsız sendikalar ve çeşitli demokratik kitle örgütleri katıldı. Beşiktaş'tan başlayan yürüyüş Taksim Meydanı'nda yapılan mitingle son buldu. 400 bin kişinin katıldığı bu görkemli 1 Mayıs kutlaması dosta düşmana işçi sınıfının gücünü gösterdi.

1977 1 Mayıs'ı yine DİSK'in düzenlediği yürüyüş ve mitingle kutlandı. Taksim alanını yüzbinler doldurdu. 1976 1 Mayıs'ından daha yoğun bir katılımla gerçekleşen bu kutlamada Türk-İş üyesi sendikalar, bağımsız sendikalar,

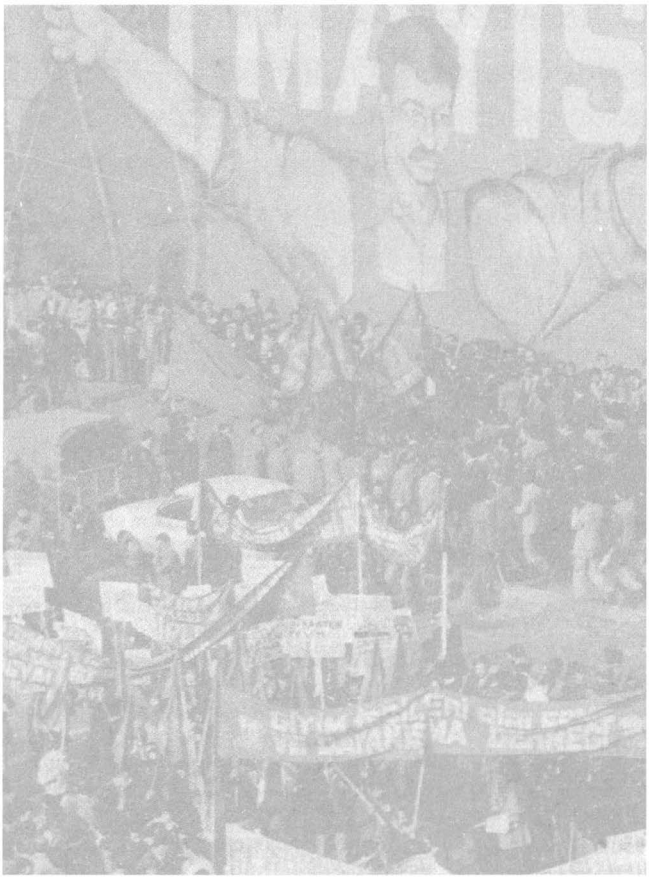
1 Mayıs 1977

çeşitli demokratik kitle örgütlenmeleri yer aldı. Türkiye'nin her yerinden Taksim Meydanı'na yığınlar aktı. Kitle hareketinin doruğunu gösteren bu eylem karanlık güçler tarafından provoke edilmeye çalışıldı. Taksim Meydanı'nı gören çeşitli mekanlarda mevzilenen karanlık güçler, kitlenin üzerine yaylım ateşi açtı. Açılan ateş ve panik yüzünden 37 kişi yaşamını yitirdi, yüzlerce kişi yaralandı. Bu kıyımın sorumluları hiçbir zaman ortaya çıkarılmasa bile, Türkiye halkı bu karanlık güçlerin kimler olduğunu bilmektedir.1977 tarihe "Kanlı 1 Mayıs" olarak geçti. 1 Mayıs 1977 katliamı yükselen toplumsal muhalefeti boğmak, kitle hareketini parçalamak, Türkiye'yi şiddet ve kaosa sürüklemek amacıyla organize edildi. 1977'den sonra Türkiye'de siyasal kutuplaşmanın artırılmasıyla ve şiddet ve terörün belirli eller tarafından yaygınlaştırılmasıyla 12 Eylül darbesine hazırlık yapıldığı yıllar sonra ortaya çıkacaktı. 1 Mayıs 1977 bu anlam-

da kritik bir dönemeci simgeledi. Türkiye'ye ya korku egemen olacaktı ya da özgürlük ve demokrasi.

1 Mayıs 1978, bir önceki yıl çıkan olaylara rağmen hemen hemen aynı yoğunlukta kutlandı. DİSK tarafından düzenlenen yürüyüş ve mitinge yüzbinler katıldı. Taksim alanında yığınlar "Yaşasın 1 Mayıs" sloganı atarken, 1 Mayıs 1977 katliamını lanetledi.

1 Mayıs 1979, İstanbul'da Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yasaklandı ve sokağa çıkma yasağı konuldu. Türkiye çapında büyük kutlama İzmir Konak Meydanı'nda yapıldı. Mitinge, DİSK ve Türk-İş üyesi sendikalar, bağımsız sendikalar ve çeşitli meslek ve kitle örgütlenmeleri yığınsal bir şekilde katıldı. Konak Meydanı tarihi bir gün yaşadı. İstanbul'da sokağa çıkma yasağı olmasına rağmen çeşitli siyasi parti üyeleri ve sendikacılar 1 Mayıs'ın meşruluğunu göstermek için sokağa çıktı. Yüzlerce kişi bu meşru eylemden dolayı gözaltına alındı.

1 Mayıs 1978, Taksim
Cumhuriyet Gazetesi Arşivi

1 Mayıs 1980, İstanbul ve İzmir'de yasaklandı. DİSK ve Türk-İş'e üye bazı sendikalar 30 Nisan'da yasaklamayı protesto eylemleri yaptı. 1 Mayıs günü İstanbul ve İzmir'de izinsiz gösteriler yapıldı. DİSK, 1 Mayısı sıkıyönetimin bulunmadığı Mersin'de kutladı.

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle Türkiye karanlığın, şiddetin ve korkunun egemen olduğu bir döneme girdi. Başta işçi sınıfı olmak üzere tüm toplumsal muhalefet güçleri ezilmek ve bastırılmak istendi. DİSK kapatıldı, Türk-İş'in faaliyetlerine önemli kısıtlamalar getirildi. Binlerce işçi önderi, sendikacı gözaltına alınıp, işkenceden geçirilerek tutuklandı. 1 Mayıs kutlamalarına yasak getirilerek, 1 Mayıs'ın tatil günü olması kaldırıldı. İşçi sınıfının bayramı, birlik, mücadele, dayanışma günü olan 1 Mayıs "yasadışı" bir olay gibi gösterilmeye, bu yönde yoğun anti-propagandalar yapılmaya başlandı.

12 Eylül rejimi suskun, tepkisiz, itaatkar

bir toplum ve işçi sınıfı yaratmak istiyordu. Rejimin 1 Mayıs'a yaklaşımı, bir anlamda işçi ve emekçi güçlerin mücadele ve örgütlenmelerine yaklaşımını ortaya koymaktaydı.

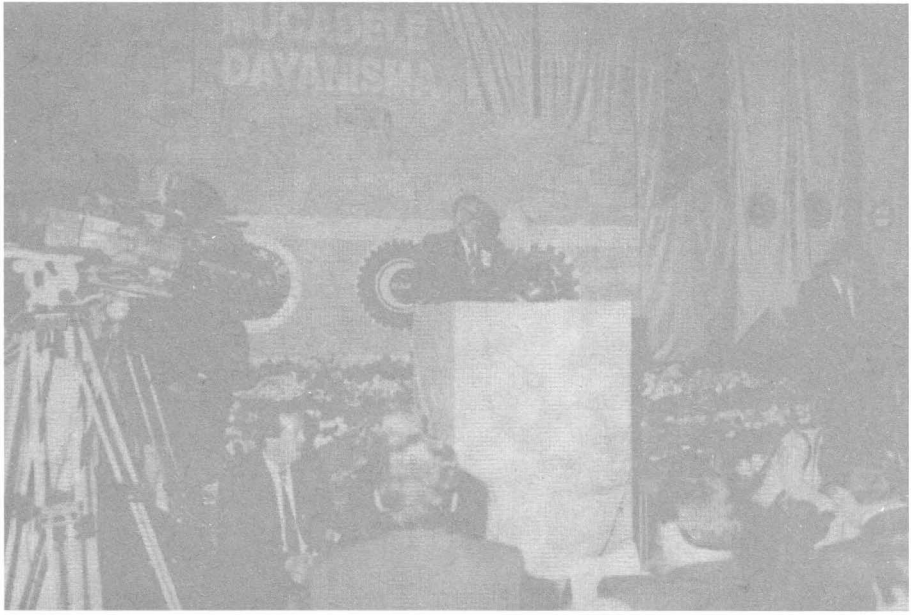
Ülkede karanlığın devam etmesi, başta işçi sınıfının susturulmasıyla başarılabilirdi. Ama bu, eşyanın tabiatına aykırıydı, 12 Eylül darbesinden ağır yaralar alan işçi sınıfının toparlanması, yavaş da olsa, 1980'li yılların ortalarından sonra gerçekleşti. 12 Eylül rejiminin bütün şiddet ve baskı politikalarına rağmen, işçi sınıfı 1 Mayısları kutlama geleneğini sürdürdü.

1 Mayıslarda işyerlerinde bayramlaşmalar, kısa süreli iş bırakmalar görüldü. İşçiler simgesel işaretler takarak 1 Mayısları selamladı. Yapılan piknik ve kır gezilerinde 1 Mayısların önemi ve anlamı anlatıldı ve tartışıldı. 1 Mayıs kutlamaları karanlıkta yakılan kıvılcımlar oldu. Kıvılcımların aleve dönüşmesi de uzun sürmeyecekti.

1 Mayıs 1987'de 1 Mayıs alanı olarak anılan Taksim Meydanı'na çıkmak için binlerce kişi İstiklal Caddesi'nde bir araya gelerek yasal olmayan gösteri yürüyüşü yaptı. Onlarca kişi gözaltına alındı. Göstericiler meşru haklarını kullanıyorlardı. 12 Eylül rejiminin korku duvarı meşru olarak ve fiilen yıkılıyordu.

1 Mayıs 1988'de de benzer bir gösteri yürüyüşü yapıldı. 1 Mayıs kutlamalarının yasaklanmasına karşın yine binlerce kişi inatla Taksim Meydanı'na çıkmaya çalıştı. Geniş gözaltına alma operasyonları yapıldı.

1989 1 Mayıs'ı İstanbul'da yasal olmayan bir gösteriyle binlerce kişinin katılımıyla kutlandı. Değişik kollardan Taksim Meydanı'na çıkılmaya çalışıldı. Bu meşru eylem sonucunda yer yer çatışmalar çıktı. Polisin açtığı ateşle bir işçi öldü, çok sayıda kişi yaralandı. Geniş gözaltına alma operasyonları yapıldı. Uzun zaman 1 Mayıs'a mesafeli yaklaşan Hak-İş kendi tarihinde ilk defa 1 Mayıs'ı kutladı.

1 Mayıs 1992 salonda kutlandı

1990 1 Mayıs'ı da İstanbul'da izinsiz bir şekilde kutlandı. Binler "Yaşasın 1 Mayıs" sloganlarıyla Taksim Meydanı'na girmeye çalıştı. Yer yer çatışmalar çıktı. Polisin açtığı ateş sonucu bir kişi yaralanarak felç oldu, onlarca kişi yaralandı. Çok sayıda kişi gözaltına alındı. Hak-İş 1 Mayıs dolayısıyla bir bildiri yayımladı.

1991 yılında İstanbul Saraçhane'de bir gösteri yapıldı. Türk-İş dokuz ilde ve genel merkezinde 1 Mayıs dolayısıyla salon toplantıları yaptı. Hak-İş 1 Mayıs'ta Ankara'da bir panel düzenledi.

1992'de 1 Mayıs İstanbul Gaziosmanpaşa'da yasal bir mitingle kutlandı. Türk-İş, DİSK ve Hak-İş "1 Mayıs güç birliği ortak bildirisi"ni yayımladı.

1993 1 Mayıs'ı, çeşitli biçimlerde kutlandı. Türk-İş 1 Mayıs'ı İstanbul Abide-i Hürriyet Meydanı'nda yaptığı yürüyüş ve mitingle kutlarken, DİSK ise Pendik'te yaptığı mitingle kutladı. Hak-

İş Taksim Meydanı'na çelenk koydu. Mitinglerde onbinlerce kişi alanları doldurdu.

1994 1 Mayıs'ı, içinde Türk-İş, DİSK, Hak-İş ve Kamu Çalışanları Sendikası Platformu'nun yer aldığı Demokrasi Platformu tarafından İstanbul'da Abide-i Hürriyet Meydanı'nda kutlandı. Alan onbinlerce işçi tarafından doldurulduğu. Ayrıca Türkiye'nin değişik yerlerinde (Ankara, İzmir, Kayseri, Bursa, Samsun ve Antalya'da) kutlamalar yapıldı. 1 Mayıs kutlamaları, farklı sendikal örgütlerin bütün görüş ayrılıklarına ve farklı sendikal politikalarına rağmen, işçi sınıfının birliğini ve gücünü göstermesi açısından önem taşıdı. Türkiye sendikal hareketinin birliğine giden yolda önemli bir adım atılmış oldu. Uzun süre devam eden 1 Mayıs'a mesafeli yaklaşımlar böylece aşıldı. 1 Mayıs'ın anlamına yakışır tarzda kutlamalar, işçi sınıfının genelini kapsayan bir içerik kazandı. 1 Mayıs konusunda varolan önyargılar hızla aşılmaya başlandı.

1 Mayıs 1993 İstanbul Abide-i Hürriyet Meydanı

1995 1 Mayıs'ı yine Demokrasi Platformu'nun organizasyonuyla İstanbul, İzmir, Adana ve Ankara'da kutlandı. Hak-İş 1994 1 Mayıs'ında bazı sol grupların tavrından duyduğu rahatsızlığı gerekçe göstererek kutlamalara katılmadı. Türkiye'nin dört bir yanında onbinler 1 Mayıs'ı büyük bir coşkuyla karşıladı.

1996 1 Mayıs'ı Türk-İş, DİSK, Hak-İş ve Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) tarafından Kadıköy'de kutlanıldı. Onbinlerce kişinin katıldığı kutlamalarda olaylar çıktı. Üç işçi polis kurşunuyla öldü, onlarca kişi yaralandı. Geniş gözaltına alma operasyonu yapıldı.

1997 1 Mayıs'ı Türk-İş, DİSK ve KESK tarafından Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda kutlandı. Önceki yıl yaşanan olaylar sonucu katılımda belirli oranda azalma olsa da, yine de binlerce kişi alanlarda toplandı.

1 Mayıs 1994 İstanbul Abide-i Hürriyet Meydanı

1998 1 Mayıs'ı Türk-İş, DİSK, KESK, Hak-İş organizasyonuyla Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda kutlandı. Ayrıca Ankara, İzmir ve Türkiye'nin diğer illerinde 1 Mayıs kutlamaları yapıldı. Alanları onbinler doldurdu.

1999 1 Mayıs'ı DİSK ve KESK tarafından İstanbul'da Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda yürüyüş ve gösteriyle kutlandı. Türk-İş ve Hak-İş ise 1 Mayıs'ı salonlarda kutladı.

Yeni bin yılın başında ise 1 Mayıs DİSK, Hak-İş, KESK, Türk-İş tarafından İstanbul Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda yapılan yürüyüş ve gösteriyle kutlandı. Ayrıca Ankara, İzmir ve diğer illerde de 1 Mayıs kutlamaları yapıldı.

1 Mayıs 1997 İstanbul Abide-i Hürriyet Meydanı

1 Mayıs 1998 sendika yöneticileri Taksim alanına çıkıyor

1 MAYIS 2001

İşçi sınıfının birlik, mücadele, dayanışma günü olan 1 Mayıs, 2001 yılında ekonomik ve siyasi krizin yoğunlaştığı koşullarda kutlanacak.

Yaşanan son kriz IMF programının ve neo-liberal politikaların iflasını gösteriyor. Tıpkı Kore'de, Arjantin'de olduğu gibi...

Bugün Türkiye halkının yaşadığı yoksullaşma dayanılmaz boyutlara ulaşmış durumda. Milyonlarca emekçinin geliri bir hafta içinde % 40 oranında azaldı. Zamlar emekçiler üzerine bir bombardıman gibi iniyor. Yoksullaşma hızla artıyor. Son altı ay içinde işten çıkarılanların sayısı bazı rakamlara göre 250 bin; bazı rakamlara göre ise 1 milyonu aşıyor.

"Ulusal program" diye yaldızlı laflarla tanımlanan sömürü paketi, eskisinden daha azgın bir saldırıyı öngörüyor. Ve programın ulusallıkla hiçbir alakası yok. Programın mimarları IMF ve Dünya Bankası.

Yeni programın "ulusal" adıyla takdim edilmesi boşuna değil. Böylece emek güçlerinin desteği kazanılmaya ve egemen sınıfların sorunları çözülmeye çalışılıyor. Bunun en yalın anlamı; bizlerin açlığa, yoksulluğa ve işsizliğe mahkum edilmemiz demek. Bizden istenenler bununla da kalmıyor; hem "çağdaş" bir köle gibi yaşayacağız, hem de susacağız.

Hayır susmayacağız!..

Çünkü bu krizi biz yaratmadık. Bizler alın teriyle çalışan, namusuyla yaşayan insanlarız.

Kriz, Türkiye kapitalizminin ve patronların krizidir.

Kriz, bu ülkeyi IMF ve Dünya Bankası'na peşkeş çekenlerin krizidir.

Bizler haklarımızı korumalı ve geliştirmeliyiz. Yeni programın bir saldırı programı olduğunu bilerek hareket etmeliyiz.

Onlar bizden aşımızı, işimizi ve geleceğimizi istiyorlar.

1 Mayıs 2000 Ankara Kızılay Meydanı'na yürüyüş

2001 1 Mayıs'ı işçi sınıfının ve bütün çalışanların aşına, işine ve geleceğine sahip çıktığını gösteren bir gün olmalıdır.

2001 1 Mayıs'ı IMF, Dünya Bankası ve diğer emperyalist kuruluşların lanetlendiği, Bağımsız ve Demokratik Türkiye sloganlarının yükseldiği bir gün olmalıdır.

2001 1 Mayıs'ı özelleştirmeye, taşeronlaştırmaya, esnek üretime, sendikasızlaştırmaya ve işsizliğe karşı tepkilerimizi gösterdiğimiz bir gün olmalıdır.

2001 1 Mayıs'ı alanlardan Seattle'a, Prag'a, Washington'a selam gönderdiğimiz, "Küreselleşmeye Karşı Küresel Direniş" şiarını pratik olarak gösterdiğimiz bir gün olmalıdır.

Çünkü unutulmasın,1 Mayıs geleneği mücadele geleneğidir. Bu geleneğe sahip çıkmak, geleceğe sahip çıkmak demektir

Şimdi görev, bütün işçilerin bayramlarını kutlamak, taleplerini haykırmak, tepkilerini gös-

termek için Türkiye'nin her yerini 1 Mayıs'a, 1 Mayıs alanına dönüştürmek olmalıdır.

Yaşasın 1 Mayıs!

Yaşasın İşçilerin Birliği!

KAYNAK:

-Foner S Philip., Mayıs Günleri- 1 Mayıs'ın Kökeni ve Dünya'daki Tarihsel Gelişimi,
Bibliatek yay., 1996.

-Seren A., "Türkiye İşçi Sınıfı ve Tarihsel 1 Mayıs'lar"
Yurt ve Dünya, Mayıs 1977.

-Güzel Şehmuz M., "Cumhuriyet Türkiyesi'nde İşçi Hareketleri" Cumhuriyet Dönemi-Türkiye Ansiklopedisi
İletişim yay., c. 7

-Onur Hakkı., "1908 İşçi Hareketleri ve Jön Türkler"
Yurt ve Dünya, Mart 1977.

-Keskinoğlu İrvem., "1 Mayıs'lar" Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi
Kültür Bak., Tarih Vakfı Ortak yay., C.1., 1996.

-Sendikalı İşçinin Ders Notları
Konuk yay., 1977

-Türkiye İşçi Sınıfının Mücadele Tarihi,
TİB yay., 1976.

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI
Üçyıldız Caddesi No: 29 Subayevleri - ANKARA
Tel: 0.312. 318 39 79 - 86 • Fax: 0.312. 318 39 88